

Socialförsäkringarna inför utmaningen från gig ekonomin

Ansvarig forskare: Annamaria Westregård, Lunds Universitet

Frågeställning/syfte

Projektets syfte är att rättsvetenskapligt undersöka hur de socialförsäkringsrättsliga reglerna är anpassade för plattformsarbetare i den digitaliserade (gig) ekonomin och andra nya organisationsformer för arbetets utförande, exempelvis egenanställningsföretag. De "nya" arbetena karaktäriseras av korta, tillfälliga arbetsuppgifter som utförs åt många olika uppdragsgivare och ibland fördelas de mellan arbetsutförarna genom en digital plattform eller app. Det kan vara mycket svårt att avgöra huruvida arbetet utförs av en egenföretagare eller en arbetstagare och vem som i så fall är arbetsgivare - plattformen eller de många tillfälliga uppdragsgivarna. Det har blivit uppenbart att arbetsrätten och kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter inte kommer lösa dessa grupperns ekonomiska utsatthet och de kallas ibland "de nya daglönarna". Socialförsäkringssystemet är svårt att tillämpa på dessa nya arbetsformer vilket leder till tillämpningsproblem och svårighet att förutse tillträde till försäkringarna och beräkning av ersättning.

Projektets specifika frågeställningar:

- Hur bör de svenska socialförsäkringsreglerna anpassas till plattformsarbete och andra nya arbetsformer exempelvis egenanställningsföretag, för att uppnå ett likartat skydd både för dem som rättsligt är att betrakta som arbetstagare och för dem som är egenföretagare? Hur kan en ny klassificerings modell se ut?
- Hur skall plattformsarbetare och andra arbetsutförare i nya organisationsformer (åtskilliga av dessa betraktas som uppdragstagare och kombinatörer) klassificeras - som anställda eller som egenföretagare - enligt de nu gällande socialförsäkringsrättsliga reglerna? Vem är att betrakta som arbetsgivare – plattformen eller uppdragsgivarna?
- Vilka särskilda svårigheter föreligger vid klassificeringen beroende på dessa nya arbetens speciella karaktär med korta fragmentariska arbetsuppgifter ibland åt ett flertal olika uppdragsgivare?
- Vilka konsekvenser får dessa svårigheter för arbetsutföraren ifråga om tillträde till socialförsäkringarna och beräkning av ersättning från socialförsäkringarna?
- Hur väl uppfyller svensk socialförsäkringsrätt EU-rättens målsättning med likartat socialförsäkringsskydd för arbetstagare och egenföretagare med fokus på plattformsarbetare och andra i nya arbetsformer?
- Hur hanterar länder med likartade socialförsäkringssystem plattformsarbetare och andra arbetsutförare i nya organisationsformer? Hur använder andra europeiska länder idén med den "tredje kategorin" för att särskilt skydda dessa grupper?

Data och metod

I projektet kommer det socialförsäkringsrättsliga regelverket att analyseras med hjälp av rättsvetenskaplig metod med fokus på de nya arbetsformerna i gig ekonomin. Projektet omfattar klassificering av arbetstagare och egenföretagare i det binära systemet, deras tillträde till försäkringarna och beräkning av ersättning. De svenska reglerna kommer att analyseras och jämföras med EU-rättens rekommendation om tillgång till socialförsäkringsskydd oavsett arbetsform.

Samhällsrelevans och nyttiggörande

Samhällsnyttan av att socialförsäkringssystemet analyseras ur de nya arbetsformernas perspektiv är stor. Projektet identifierar och analyserar rättsliga brister i de nuvarande socialförsäkringsreglernas tillämpning på nya grupper av arbetsutförare. Studien ligger till grund för rättspolitiska resonemang om rättens framtida utveckling. Då någon rättslig forskning inte gjorts på området fyller projektet en kunskapslucka och är mycket angeläget.